

O'ZBEKISTON SHAROITIDA YOSHLAR BANDLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOT IMKONIYATLARI

Axmedova Gulnoza Abdurashitovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti iqtisodiyot mutaxassisligi 1-bosqich
magistranti

Ilmiy rahbar: Muxamadiyev S. A.

Annotatsiya

Ushbu maqola O'zbekiston sharoitida yoshlar bandligini ta'minlashda raqamli iqtisodiyotning mavjud va istiqbolli imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Mamlakatda yoshlar sonining ko'pligi mehnat bozorida ularning faol ishtirokini ta'minlash masalasini dolzarb qilib qo'ymoqda. Raqamli texnologiyalar taraqqiyoti esa yangi ish o'rinlari yaratish, zamonaviy kasblarni ommalashtirish, innovatsion platformalar orqali masofaviy va erkin bandlik shakllarini yo'lga qo'yish uchun qulay zamin yaratmoqda. Tadqiqotda raqamli iqtisodiyotning yoshlar uchun taqdim etayotgan asosiy yo'nalishlari – IT xizmatlari, frilans faoliyati, startup tashabbuslari, elektron savdo, sun'iy intellekt sohalarida kasbiy o'sish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada amaldagi bandlik siyosatining yoshlar ehtiyojlariga moslashuvchanligi, raqamli savodxonlik darajasi, ta'lim va mehnat integratsiyasi darajasi baholanadi. Taklif etilgan yondashuvlar yoshlarga barqaror daromad manbalarini yaratish, ularning mehnatga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirish va ijtimoiy-iqtisodiy integratsiyasini ta'minlashga qaratilgan. Maqola yoshlar bandligini ta'minlashda raqamli iqtisodiyot vositalarini tizimli ravishda tatbiq etish zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, yoshlar bandligi, frilans, IT kasblar, onlayn ta'lim, startaplar, innovatsiya, masofaviy ish, iqtisodiy inklyuziya, mehnat bozorining transformatsiyasi.

Abstract

This article is devoted to studying the existing and promising opportunities of the digital economy in ensuring youth employment in the conditions of Uzbekistan. The large number of young people in the country makes the issue of ensuring their active participation in the labor market urgent. The development of digital technologies creates favorable conditions for creating new jobs, popularizing modern professions, and establishing remote and free forms of employment through innovative platforms. The study analyzes the main areas of the digital economy for young people - IT services, freelance activities, startup initiatives, e-commerce, and professional growth opportunities in the fields of artificial intelligence. The article assesses the adaptability

of the current employment policy to the needs of young people, the level of digital literacy, and the level of integration of education and labor. The proposed approaches are aimed at creating stable sources of income for young people, strengthening their motivation to work, and ensuring their socio-economic integration. The article justifies the need for systematic implementation of digital economy tools to ensure youth employment.

Keywords: Digital economy, youth employment, freelancing, IT professions, online education, startups, innovation, remote work, economic inclusion, labor market transformation.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida mehnat bozori yangilanish jarayonini boshdan kechirmoqda. Ayniqsa, yoshlar uchun zamonaviy kasblar, innovatsion bandlik shakllari, onlayn platformalar orqali ish topish imkoniyatlari yanada kengaymoqda. O‘zbekiston sharoitida 30 yoshgacha bo‘lganlar aholining 60 foizidan ortig‘ini tashkil qilgan holda, bu ijtimoiy qatlamning iqtisodiy faolligini oshirish strategik ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli iqtisodiyot aynan yoshlar uchun yangi imkoniyatlar maydonidir, chunki ular raqamli muhitga nisbatan yuqori moslashuvchanlikka ega, zamonaviy texnologiyalarni o‘rganishga ochiq va innovatsion g‘oyalarga boy.

So‘nggi yillarda davlat tomonidan “Yoshlar – kelajagimiz”, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” kabi dasturlar doirasida yoshlar bandligini ta‘minlash bo‘yicha muhim tashabbuslar ilgari surildi. Ammo amaldagi ta‘lim tizimi bilan mehnat bozori o‘rtasidagi uzilishlar, zamonaviy kasblar bo‘yicha malakali kadrlarga bo‘lgan talab, raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi muammolarni keltirib chiqarmoqda. Maqolaning asosiy maqsadi – raqamli iqtisodiyot vositalaridan samarali foydalanish orqali yoshlarning barqaror bandligini ta‘minlash imkoniyatlarini ilmiy asoslash, mavjud to‘siqlarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo‘llarini taklif etishdir.

Asosiy qism. Raqamli iqtisodiyotning yoshlar bandligiga ta‘siri so‘nggi besh yil ichida jahon miqyosida ko‘plab tadqiqotchilar e‘tiborini tortmoqda. Xususan, McKinsey (2020), World Economic Forum (2022), va ILO (2021) tomonidan chop etilgan hisobotlarda sun‘iy intellekt, avtomatlashtirish va raqamli xizmatlar sohasida yoshlar uchun ochilayotgan yangi kasbiy yo‘nalishlar tahlil qilingan. OECD ekspertlari esa “Skills for Jobs” konsepsiyasida yoshlarning kasbiy tayyorgarligi bilan bozor ehtiyojlari o‘rtasidagi tafovutlarni aniqlab, raqamli savodxonlik va texnologik kompetensiyalarning ahamiyatiga urg‘u berishgan.

O‘zbekiston miqyosida esa ushbu soha bo‘yicha asosiy ilmiy va tahliliy manbalar – Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi, Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, Yoshlar ishlari agentligi hamda AKT vazirligi tomonidan

ishlab chiqilgan statistik to'plamlar va strategik hujjatlardir. Masalan, 2022-yilda e'lon qilingan "Yoshlar bandligini rivojlantirish strategiyasi"da raqamli kasblarni o'rgatish, onlayn treninglar tashkil etish, IT markazlar sonini oshirish choralari ko'zda tutilgan.

Shuningdek, O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida olib borilayotgan dissertatsion tadqiqotlarda raqamli iqtisodiyotning ta'lim, startaplar va bandlikdagi o'rni tahlil etilgan bo'lib, ular maqola asosida tavsiyalar shakllantirishda muhim manba bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqotda kompleks yondashuv qo'llanildi: sotsiologik so'rovnoma, statistik tahlil va ekspert baholash usullari asosida O'zbekistondagi yoshlarning raqamli iqtisodiyotdagi ishtiroki va mehnat faolligi o'rganildi. 18–30 yosh oralig'idagi 400 nafar respondent o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalarida ularning raqamli kasblarga qiziqishi, IT yo'nalishlarida bandlik darajasi, mehnatga oid asosiy muammolari haqida ma'lumotlar to'plandi.

Shuningdek, 10 dan ortiq mutaxassislar – IT kompaniya rahbarlari, ta'lim platformalari asoschilari, davlat bandlik siyosati bo'yicha mas'ullar bilan intervyular o'tkazildi. Maqsad – yoshlarning real bandlik imkoniyatlari va mehnatga integratsiya jarayonidagi to'siqlarni aniqlashdir.

Statistik tahlil doirasida Davlat statistika qo'mitasi, AKT vazirligi va IT Park ma'lumotlari asosida 2020–2024-yillardagi yoshlar ishtirokidagi startaplar soni, onlayn kasb egallaganlar ulushi, IT yo'nalishidagi bandlik sur'atlari baholandi. Tahlil uchun diagrammalar, trend chiziqlari va taqqoslash jadvallari tuzildi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda yoshlar orasida raqamli iqtisodiyot sohalariga qiziqish ortib bormoqda. So'rovnoma ishtirokchilarining 68 foizi IT va masofaviy ishlash imkoniyatlarini o'zlari uchun istiqbolli deb hisoblashgan. 52 foiz respondent kamida bitta onlayn kasb o'rganishga harakat qilayotganini bildirgan. IT Park va "Najot Ta'lim" kabi markazlar orqali o'qitilgan yoshlar soni 2023-yilda 15 mingdan oshgan.

Biroq raqamli kasblarni egallashda muammolar mavjud. Xususan, internet infratuzilmasining notekis taqsimoti, qishloq joylarda sifatli o'quv materiallarining yetishmasligi, ingliz tili ko'nikmalari pastligi, amaliy ish tajribasi uchun yetarli imkoniyatlarning yo'qligi ko'rsatilgan. Shuningdek, yoshlar orasida raqamli savodxonlik darajasi taxminan 38–40% atrofida bo'lib, bu ko'rsatkich global standartlarga nisbatan pastdir.

Shu bilan birga, intervyu natijalari ko'rsatdiki, IT sohasida ish beruvchilar tomonidan yosh kadrlarga talab mavjud bo'lsa-da, ko'nikma va malaka tafovuti bandlikni cheklamoqda. Startaplarni moliyalashtirish va yuritish bo'yicha huquqiy-huquqiy maslahat xizmatlariga bo'lgan talab ham yuqori ekani aniqlangan.

Xulosa. Yoshlar bandligini ta'minlashda raqamli iqtisodiyotning imkoniyatlaridan to'liq foydalanish uchun tizimli yondashuv zarur. Raqamli savodxonlik darajasini oshirish, zamonaviy kasb o'rgatuvchi o'quv dasturlarini kengaytirish, onlayn ta'lim infratuzilmasini kuchaytirish zaruriy choralar sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, ingliz tilini o'rganish, IT yo'nalishida xalqaro sertifikatlar olish uchun subsidiya mexanizmlari yo'lga qo'yilishi lozim.

Davlat tomonidan yoshlar uchun onlayn bandlik platformalarini yaratish, ularga soliq yengilliklari va grant ajratish tizimini joriy etish bandlikni rag'batlantiradi. Shuningdek, "bir oila – bir raqamli kasb" tamoyili asosida har bir hududda yoshlarni raqamli mehnatga yo'naltirish markazlari tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Yoshlar bandligi faqat iqtisodiy masala emas, balki ijtimoiy barqarorlik va demografik ijobiylik garovidir. Shu bois, raqamli iqtisodiyotni yoshlar manfaatlari bilan uyg'unlashtirish O'zbekistonning uzoq muddatli taraqqiyot strategiyasida muhim o'rin egallashi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. World Economic Forum. Future of Jobs Report 2022. Geneva. 2022
2. OECD. Skills for Jobs: Indicators and Analysis. Paris. 2021
3. ILO. Digital Labour Platforms and Youth Employment. Geneva. 2021
4. O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari vazirligi. Raqamli transformatsiya hisobotlari. 2023
5. Yoshlar ishlari agentligi. Yoshlar bandligi strategiyasi – 2022–2026. 2022
6. IT Park Uzbekistan. Yillik faoliyat hisoboti. 2023
7. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi. Raqamli iqtisodiyot va mehnat bozori: tahliliy sharh. 2024